

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

1. kötet

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 1

HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 1

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK**

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

1. kötet

„RIK-U” Kft.

Ungvár

2020

УДК (ЕТО): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

A kétkötetes kiadvány a Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt bevezetett karantén következtében elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című nemzetközi földrajzi konferenciára beküldött előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Földtudományi és Turizmus Tanszéke közreműködésével.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dávid Lóránt Dénes, Dnyisztrjanszkij Miroszlav, Fodor Gyula, Gergely Livia, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Mocá Andrij, Molnár D. István, Molnár József, Nagy Tibor, Oláh Natália, Papp Géza, Sass Enikő, Sesuka Halina, Tóth Attila, Vince Tímea, Virván Olga*

Műszaki szerkesztés: *Dobos Sándor*

Tördelés: *Dobos Sándor, Orbán Melinda, Tótin Viktória*

Korrektúra: *Kordonec Oleksandr, Pusztai-Tárczy Beatrix, Sin Edina, Vrabely Tamás*

Borítóterv: *Molnár D. István*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A kötetben található tanulmányokat
a nemzetközi földrajzi konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A kiadvány tartalmát az „Unicheck”
online plágium-ellenőrző program segítségével ellenőriztük.

**A konferenciát és a kiadvány megjelenését
Magyarország kormánya, továbbá a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta:**

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7868-12-4
ISBN 978-617-7868-13-1 (T. 1)

© A szerzők, 2020
© A szerkesztőbizottság, 2020
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 1

ТОВ «РІК-У»

Ужгород

2020

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)
Т– 32

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції *Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями*, яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з кафедрою географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

Редакційна колегія: *Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування: *Олександр Добош*

Верстка: *Вікторія Товтін, Мелінда Орбан, Олександр Добош*

Коректура: *Беатрікс Пустой-Гарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врбель*

Обкладинка: *Стефан Молнар Д.*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

Матеріали видання рецензовані Науковою радою міжнародної наукової географічної конференції.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Матеріали збірника були перевірені на наявність збігів і запозичень сервісом «Unicheck».

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини й Інституту національних стратегічних досліджень:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Євген Станішевський

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-13-1 (Т. 1)

© Автори, 2020

© Редакційна колегія, 2020

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 2020

FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN
COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

**HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS**

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 1

“RIK-U” LLC
Uzhhorod
2020

УДК (UDC): 911.3(4-11)(4-191.2)
T- 32

The two-volume publication contains the speeches submitted for the international geographical conference under the title *Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends* that was to be held in Berehove, at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education on 26–27 March 2020, but was postponed due to the quarantine preventive measures introduced as a result of coronavirus epidemic.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with the Department of Geography and Tourism

Editorial Board: *Sándor Berghauer, Lóránt Dénes Dávid, Myroslav Dnistrians'kiy, Gyula Fodor, Lívia Gergely, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Andriy Motsa, István Molnár D., József Molnár, Tibor Nagy, Natália Oláh, Géza Papp, Enikő Sass, Halyna Shchuka, Attila Tóth, Tímea Vince, Olga Virván*

Technical editing: *Sándor Dobos*

Page proof: *Melinda Orbán, Sándor Dobos, Viktória Tótin*

Proof-reading: *Beatrix Pustai-Tárczy, Edina Sin, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely*

Cover design: *István Molnár D.*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

The research papers of the volume were proofread by the Scientific Council of the international geographical conference.

Authors are responsible for the content of the research papers.

The content of the research papers was checked by Unicheck Plagiarism Checker Service and Plugin.

**The conference and the publication of the research papers
sponsored by the government of Hungary and the Research Institute for National Strategy:**

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
Gagarin Street 36, 88 000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-13-1 (T. 1)

© Authors, 2020

© Editorial Board, 2020

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

1. KÖTET / TOM 1 / VOLUME 1

ELŐSZÓ	23
ПЕРЕДМОВА.....	24
PREFACE	25
ПЕРЕДМОВА.....	26
ELŐSZÓ	27
PREFACE	28
<i>Plenáris előadások / Пленарні доповіді / Plenary Presentations</i>	<i>29</i>
Маруняк Є. О.: РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПОШУК БАЛАНСУ	31
Мезенцев К. – Провотар Н.: НЕОДНОЗНАЧНІ ПРИМІСЬКІ ПРОСТОРИ: РОЗШИРЕННЯ ЧИ ЗВУЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК?	41
Руденко Л. Г. – Дронова О. Л.: ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	47
<i>Népesség- és társadalomföldrajz / Географія населення та соціальна географія / Population and Social Geography</i>	<i>53</i>
Bagdi, Róbert: ETHNIC MINORITIES AND THEIR LANGUAGE IN HUNGARIAN COUNTY SEATS – THE CENSUS OF 2011	55
Berki, Márton – Sivadó, Brigitta: SECULARIZATION OR A RELIGIOUS REVIVAL? – RELIGIOSITY IN DUNAÚJVÁROS AND KAZINCBARCIKA DURING AND AFTER SOCIALISM.....	65
Dancs György: DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN.....	73

<i>Дністрянський М. С.:</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ЗАСЕЛЕННЯ ГИРСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	83
<i>Dusek Tamás:</i> AZ OKOSVÁROSOK KOMPLEX MUTATÓSZÁMAINAK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI.....	91
<i>Egri Zoltán – Uzzoli Annamária:</i> AZ EGÉSZSÉGEGYENLŐTLENSÉGEK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEKKEL MAGYARORSZÁGON.....	99
<i>Fabula, Szabolcs – Ilcsikné Makra, Zsófia – Pál, Viktor – Lados, Gábor – Boros, Lajos:</i> MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVES OF HEALTH WORKERS AND MEDICAL STUDENTS – A COUNTRY CASE STUDY FROM HUNGARY	107
<i>Гукалова І. В.:</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	115
<i>Гаврилюк О.:</i> СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ У РАДЯНСЬКОМУ РОЗПОДІЛІ ЖИТЛА – ВІД СТАЛІНІЗМУ ДО РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ У МІСТІ ДНІПРО [ЕКС ДНІПРОПЕТРОВСЬК], УКРАЇНА	123
<i>Лейберюк О. М.:</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАСЕЛЕННЯ.....	133
<i>Molnár D. István:</i> A KÖZIGAZGATÁSI TÉRFELOSZTÁS VÁLTOZÁSAI KÁRPÁTALJÁN UKRAJNA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁT KÖVETŐEN.....	139
<i>Molnár József:</i> MÓDSZEREK A NÉPESSÉG ELHELYEZKEDÉSE, ILLETVE A NÉPSŰRŰSÉG TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSÁRA – KÁRPÁTALJA PÉLDÁJÁN.....	147
<i>Obádovics Csilla:</i> NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK KÜLÖNBSEGEI A KÁRPÁT-MEDENCE NÉHÁNY ORSZÁGÁBAN	157
<i>Patkós Csaba – Tóth Antal:</i> MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓJA EMPIRIKUS KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	167

Підгрушній Г. П. – Сікорська Л. Б.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	177
Поливач К. А.: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КАРКАСУ УКРАЇНИ	185
Пугач С. О. – Мезенцев К. В.: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	193
Rigóczy Csaba: A VÁROSI OTTHON-ATTITÚD VIZSGÁLATA	201
Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente: A KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPAI GAZDASÁGI ALAPÚ KIVÁNDORLÁS MINT ÉLETSTRATÉGIA – A SZUBJEKTÍV JÓL-LÉT SZINTJEI KÜLFÖLDÖN.....	211
Tolnai Gábor: KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FŐVÁROSOK VÍZPARTI MEGÚJULÁSA BUDAPEST, BELGRÁD ÉS KIJEV PÉLDÁJÁN	221
Tuza Benedek: BELSŐ-ERZSÉBETVÁROS TÁRSADALMI KONFLIKTUSAI	231
Veselicz Adél: A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORTOK MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGI INDEXEK SEGÍTSÉGÉVEL.....	241
Вірван О. О.: ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ДЕПУТАТСЬКИХ КОРПУСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ	251
<i>Régiók és határok / Regioni та кордони / Regions and Borders.....</i>	257
Bodó, Pál Bence: EXTERNAL DEBT ACCUMULATION IN KYRGYZSTAN.....	259
Cserniczkó István: HOL A HATÁR, AVAGY MEDDIG TART EGY NYELVTERÜLET? EGY DIALEKTUSKONTINUUM ÖNÁLLÓ NYELVEKRE OSZTÁSÁNAK PROBLÉMÁI.....	269
Elekes Tibor – Szilágyi Ferenc: A HABSBERG BIRODALOM TÉRSZERVEZÉSI KÍSÉRLETEI DÉLKELET-ERDÉLYBEN	279

Hajdú Zoltán: TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORS- KÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁ- SA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN.....	289
Kozma, Dorottya Edina: COMPOSITE SUSTAINABLE DE- VELOPMENT INDICATORS IN CASE OF 28 EURO- PEAN UNION MEMBER STATES.....	299
Кравцова І. В.: ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЦЕНТРАЛЬ- НОЇ ЄВРОПИ	309
Szabó Pál: FOGYASZTÁSFÖLDRAJZI DIMENZIÓK A POSZT- SZOCIALISTA TÉRSÉGBEN	317
Склярська О. І.: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРО- ЦЕСИ У ПРИКОРДОННИХ ЕТНІЧНО НЕОДНОРІД- НИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ.....	327
<i>Nemzeti kisebbségek által lakott térségek társadalmi és gazdasági pozíciói Kelet- és Közép-Európában / Соціальні та економічні позиції регіонів із компактним проживанням національних меншин у Східній та Центральній Європі / Social and Eco- nomic Positions of the Regions Inhabited with Ethnic Minorities in Central and Eastern-Europe</i>	335
Körmöczi Gábor: A NÉPI KULTÚRA TÁMOGATÁSPOLITI- KÁJÁNAK TERÜLETI ASPEKTUSAI MAGYAROR- SZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN A CSÓRI SÁNDOR ALAP FINANSZÍROZÁSAINAK TÜKRÉBEN	337
Linc Annamária: A MAGYAR–UKRÁN HATÁRON ÁTNYÚ- LÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEI ÉS KOR- LÁTAI.....	347
Samu István – Kulcsár László: ÖSSZENŐ, AMI ÖSSZETAR- TOZIK. A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KAPCSO- LATOK REKONSTRUKCIÓJA KÉT IPOLY MENTI FALUBAN A FOLYÓ SZEMKÖZTI OLDALÁN	355
Szalkai Gábor: SZIMBOLIKUS HARCOK A KÁRPÁTOK ÁTJÁRÓIBAN.....	365
Tőzsér Anett: A MAGYAR TURIZMUS KÁRPÁT-MEDEN- CEI SZINTŰ KITERJESZTÉSÉNEK INDOKOLTSÁ- GA ÉS LEHETŐSÉGEI.....	373

2. KÖTET / TOM 2 / VOLUME 2

<i>Turizmus / Туризм / Tourism</i>	407
Алієв В. В.: СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	409
Аріон О. В. – Бричук М. С.: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИС- ЛИВСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	415
Чернишова Т. М.: SWOT-АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ АЛЬ- ТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	425
Elekes Tibor – Kápolnási Zsolt: AZ AGYAGFALVA EMLÉK- HÁZ IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉGE, OKTATÁ- SI-NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI.....	431
Gyuricza László – Szabó Balázs Attila: A MAGYARORSZÁ- GI SKANZENEK IDEGENFORGALMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	437
Kalmárné Rimóczi Csilla – Bakos Róbertné: AZ ONLINE KOM- MUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ UTAZÁSI DÖNTÉ- SEKBEN.....	447
Калмикова І. С. – Меліх О. О. – Меліх Т. Г.: СОЦІАЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	457
Kampó Ildikó: AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉ- SI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN.....	465
Kátay Ákos: A GLOBÁLIS SZÁLLODAVÁLLALATOK TER- JESZKEDÉSI AKTIVITÁSA ÉSZTORSZÁG, LETT- ORSZÁG, LITVÁNIA, BELARUSZ, UKRAJNA ÉS MOLDOVA FŐVÁROSAIBAN.....	475
Kóródi, Márta – Mondok, Anita – Szabó, Attila: THE AWARE- NESS AND ACCEPTANCE OF THE TOURISM BRAND “HEART OF THE HUNGARIAN GREAT PLAIN” AND ITS ATTRACTIONS.....	485
Lontai-Szilágyi Zsuzsanna – Oláh Natália – Tóth Nikoletta Marian- na – Gönczy Sándor: KERESLETELEMZÉS A MAGYAR- ORSZÁGRÓL A KÁRPÁTALJAI BEREGVIDÉKRE ÉRKEZŐ TURISTÁK KÖRÉBEN.....	495

<i>Máltesics Péter – Varjas János: AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI.....</i>	505
<i>Машіка Г. В.: АТРАКЦІЯ ЯК ДОМІНУЮЧА СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	515
<i>Mátyás Szabolcs – Tokodi Panna: A TURIZMUSBIZTONSÁG EGYES ÖSSZETEVŐINEK VIZSGÁLATA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN</i>	523
<i>Меліх О. О. – Калмикова І. С. – Меліх Т. Г.: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СФЕРУ ТУРИЗМУ</i>	533
<i>Mondok, Anita – Szüle, Picabo Heder: ADULTS-ONLY HOTEL – A POTENTIAL SPECIALIZATION FOR SUCCESS?</i>	539
<i>Осінчук А. С.: ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	549
<i>Пацюк В. С. – Герасімова С. В.: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....</i>	557
<i>Papp Géza: A KÉZMŰVES TERMÉKEK IRÁNTI KERESLET KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAIN</i>	565
<i>Sass Enikő – Berghauer Sándor: HELYZETKÉPAZ EGÁNEDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁS AIRÓL</i>	575
<i>Sütő László – Baranyi Kinga – Baráz Csaba – Holló Sándor – Homoki Erika – Cs. Nagy Ádám – Gasztonyi Éva: A BÜKK-VIDÉK GEOPARK FÖLDTUDOMÁNYI ÉRTÉKEINEK ÉRTÉKELÉSE</i>	585
<i>Ситник О. І. – Хлевнюк О. Я. – Працьовитий М. М.: НЕПЕВНЕ МАЙБУТНЄ ЧИ ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ВУЗЬКОКОЛІЙКИ</i>	595
<i>Смирнов І. Г.: ВОЄННИЙ ТУРИЗМ: ГЕТЬМАН П. КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ ЯК ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛОГІСТ.....</i>	605
<i>Tarpai József: A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁT SZOLGÁLÓ KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK AKTUÁLIS PÉLDÁI</i>	613

Уварова Г. Ш.: ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ГЕОГРАФІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	621
Щука Г. П. – Сокол Т. Г.: МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ПОТРЕБИ ТА МОЖЛИВОСТІ	629
<i>Környezeti problémák / Проблеми довкілля / Environmental problems.....</i>	635
Apró Anna: SZEMPONTOK A FÉNYSZENNYEZÉS OKTA- TÁSÁHOZ A TANTERVI SZABÁLYOZÁS VONAT- KOZÁSÁBAN	637
Csoma Zoltán – Háger Krisztián – Csoma Zsuzsanna: A VÉRKE CSATORNA ÜLEDÉKÉNEK NEHÉZFÉM-SZENNYE- ZETTSÉGE	643
Dobó Marianna: A VÁLTOZÁSKEZELÉSI MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA A VÉ- DELMI IGAZGATÁS TÉRSÉGI TERVEZÉSÉBEN	651
Hafenschner, Viktória Priscilla – Jankó, Ferenc: ENVIRON- MENTAL CONTROVERSY ON THE GABCIKOVO- NAGYMAROS WATER DAM, THE DANUBE RIVER. THE ASPECTS OF HUNGARIAN SCIENCE	659
Hardi Tamás – Hegyiné Bolla Katalin: A SZUBURBANIZÁ- CIÓ KÖRNYEZETÁTALAKÍTÓ SZEREPE A GYŐRI AGGLOMERÁCIÓBAN	667
Гінзула М. Я. – Смілик О. В. – Тесьолкіна Т. С.: АНАЛІТИ- КА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕН- ТУ ВОДНОГО СЕКТОРУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	675
Ігнатишин В. В. – Іжак Т. Й. – Ігнатишин М. Б.: МОНІТО- РИНГ ГЕОДИНАМІЧНОГО СТАНУ ЗАКАРПАТСЬ- КОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОГІНУ	683
Ігнатишин В. В. – Вербицький С. Т. – Ігнатишин А. В.: ГЕО- ФІЗИЧНІ ПОЛЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЕКОЛОГІЧНО НЕ- БЕЗПЕЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	691
Kajati, György – Németh, Mercédesz: THE ROLE OF LOCAL PRODUCTS IN EDUCATION AND THE ERASMUS+ PROGRAM	699

<i>Kályko A. – Bászjuk T. – Cselle D. – Napcsák I.:</i> A POLISSZJAI-ALFÖLD FOLYÓINAK JELENLEGI ÁLLAPOTA ÉS KÖRNYEZETI PROBLÉMÁJA.....	707
<i>Лісовський С. А.:</i> РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	713
<i>Solymos Karolina – Csoma Zoltán:</i> AKÁRPÁTALJAI-ALFÖLD TALAJAI FELVEHETŐ MIKROELEM-TARTALMÁNAK ÉS -ELLÁTOTTSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA ELTÉRŐ HATÁSMECHANIZMUSÚ KIVONÓSZEREKBEN.....	723
<i>Vince Tímea – Csoma Zoltán – Molnár D. István – Gönczy Sándor:</i> A FELSZÍNI VIZEK NEHÉZFÉM-TARTALMÁNAK VIZSGÁLATA A NAGYMUZSALYI ARANYBÁNYA MEDDŐINEK KÖRNYEZETÉBEN	731

TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORSKÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN

Hajdú Zoltán

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
hajdu.zoltan@krtk.mta.hu

Abstract

FORMATION OF COMMON SPACE, COMMON INTEREST AND “COMMON DESTINY”
STATE GROUPINGS AT THE EASTERN TERRITORIES OF THE EUROPEAN UNION

Hajdú, Zoltán

The EU member states – partially due to external challenges and opportunities (China) and partially due to the increasingly evident internal interest fragmentation of the EU – parallelly consider their individual position, their grouping options and their ambitions to enforce interests. Hungary was the first to define its new position by publishing its “Carpathian Basin Concept”. The “Friends of Cohesion”, the Visegrad Four, the “New Central-Europe”, etc groups bear different emphases and open different action arenas. However, the new “homogenous territorial grouping” has not yet evolved, but this opportunity may also open up in the future.

Keywords: European Union, formations of different unities, eastern territories of the EU

Bevezetés

A kétpólusú világ, a megosztott Európa összeomlása, a Szovjetunió és az európai szocialista föderációk (Csehszlovákia, Jugoszlávia) szétesése minden tekintetben új helyzetet teremtett egész Európában, de különösen Közép- és Kelet-Európában.¹ Új államok születtek, új hatalmi, gazdasági, politikai törekvések jelentek meg.

Magyarország esetében 1988-tól a Kárpát-medence fogalom újjá-
születéséről beszélhetünk, majd nemzetpolitikai tekintetben is tartalommal
töltődött meg a térfogalom. Korántsem minden szomszédos ország számá-
ra vált elfogadottá a térfogalom.

¹ Európa „égtáji regionális tagolása” is problematikus (Probáld–Szabó 2005). A „köztes térség” bonyolult és ellentmondásos térfogalmi megértésének nehézségeit tekintve elég, ha csak arra utalok, hogy az orosz-szovjet kartográfiában, térszemléletben, sőt a korabeli földrajztudomány egy részében is „Nyugat-Európa” volt minden terület, mely a Szovjetunió nyugati határaitól nyugatra helyezkedett el. Ezt a felfogást „rögzítette” a folyamatosan kiadott szovjet világatlasz kontinens kötete a „Zapadnaja Evropa”. A tanulmány térfogalom-használata „tudomásul veszi”, hogy mely országok, milyen név alatt „léptek be” területi szerveződésekbe, hova tartozónak, vagy hova tartozónak is tekintik magukat, hiszen egyszerre több kategóriában is jelen lehettek. Koszovó helyzetének ábrázolása több esetben problémás a részleges elismerés miatt.

Közép- és Kelet-Európa dezintegrációs folyamataival egy időben Nyugat-Európában az integrációs folyamatok erősödtek fel. Az 1992-ben elfogadott maastrichti szerződés bázisán új államok léptek be az európai integrációs folyamatba. (A mi szempontunkból kiemelkedő jelentőségű lépés volt Ausztria csatlakozása 1995-ben.)

Új folyamatok indultak meg az éppen átalakuló Európai Unió keleti határain. A „volt szocialista országok” NATO-csatlakozása (amely 1999-ben kezdődött Csehországgal, Lengyelországgal és Magyarországgal, majd több lépésben folytatódott, de a Balkán-félszigeten különböző okoknál fogva nem fejeződött még be), illetve az európai uniós tagságok (2004-ben volt a nagy bővítés, majd Horvátország csatlakozott eddig a legutolsóként 2013-ban). A bővítési folyamat 2019 végén a Balkán-félsziget országait illetően „befagyni látszik”.

A bővítési folyamat és az EU-integráció mélyítése a politikai kinyilatkozások szintjén elvileg egybekapcsolódott, a valóságban a magterület egyes politikai tényezői és szavazópolgárai bizalmatlanul szemlélték a folyamatokat. A holland és a francia választók 2005-ben elutasították a kidolgozott közös „Alkotmányt”, így a magterület egy részének „lázadása és ellenállása” már a csatlakozások időszakában megjelent. (Korántsem véletlen, hogy éppen e két ország ellenzi a leginkább egyértelműen az EU további balkáni bővítését.)

Az EU belső érdektagoltsága mind az egész szervezetben, mind pedig a nyugati, illetve a keleti területeken megjelent. A nyugati térségben Nagy-Britannia hosszabb idő alatt formálódó ellenállása a Brexitben jutott a csúcspontjára 2019-ben, majd 2020-ban a kiválásról szóló döntés is megszületett.

A különböző területi országcsoportok rövid bemutatásakor a „területi kör”, a „vállalt térség” bemutatására koncentrálunk amellet, hogy a funkcionális tartalom alakulására is kitérünk.

1. Szétesés, majd újrendeződés a kétpólusú világ összeomlása után

A szovjet politikai, gazdasági, katonai érdekszférában élő kis szocialista országok belső társadalmi, gazdasági, politikai rendszerváltását a Szovjetunió világhatalmi és belső pozícióinak megrendülése tette lehetővé. Jugoszlávia kívülről támogatott, de alapvetően belső szétesése (1991 nyara), majd a Szovjetunió összeomlása (1991 karácsonya), s végül Csehszlovákia „bársonyos szétválása” (1993. I. 1.) új államosodási folyamatot jelentett. Közép- és Kelet-Európa jelentős része „balkanizálódott” (1. ábra).

1. ábra

A szocialista föderációk felbomlása és államosodási következményeik, 1991–1993

Forrás: saját szerkesztés

Az államközi két- és sokoldalú folyamatok alakulásában a nyugati államok érdemi szerepet játszottak. Az NDK beolvasztása közben Németország jelentős részben időszakosan „befelé fordult”, így Olaszország jutott szerephez Közép-Európa volt szocialista országai irányában a „csoportképzésben”.

Az új Oroszország a Független Államok Közösségének (FÁK) megszervezésével próbálta kezelni a volt Szovjetunió államutódlási kérdéseit, Kelet-Európa újjászervezésének kísérlete nem volt sikeres, csak korlátozott eredményeket ért el e tekintetben.

A korábban homogénnek tűnő (valójában sohasem volt az) „szocialista tábor” három országa (Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország), a belső politikai, társadalmi, gazdasági rendszerváltásokkal egy időben 1989-től fokozatosan felismerték az egymásra utaltságukat. A rendszerváltások szerves következményévé vált az új európai rendbe való beilleszkedésük. Mindegyik kinyilvánította, hogy az euró-atlanti szövetségi rendszerhez kíván tartozni. A NATO-tagság (1999), majd az EU-tagság (2004) megtörténte azt jelentette, hogy ezek az országok „visszatértek Európába”.

2. Politikai együttműködési terek „épülése” Közép-Európában

Az újrendeződés egyik nagy kérdőjele az volt, hogy lehetséges-e a folyamatban „Közép-Európa újjászervezése”, s ha igen, akkor mely államok önkéntes és tudatos részvételével. Az olasz törekvésekre 1989-ben létrejött „Quadragonale” szövetségi rendszereken átívelő konzultációs-együttműködési fórum volt, melyben Ausztria, Jugoszlávia és Magyarország vett részt a kezdeményező mellett. A formáció szinte „képtelenséget” képviselt, egy NATO-tag (Olaszország), egy semleges (Ausztria), egy el nem kötelezett (Jugoszlávia) és egy Varsói Szerződés-tag (Magyarország) vállalkozott feszültségenyhítésre, bizalomépítésre, s egyben útkeresésre. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése tekintetében óvatos kezdeményezések születtek.

A „Pentagonale fokozat” létrejötte a Csehszlovákiával való bővítést jelentette 1990-ben. A körülmények és feltételek nem lettek egyszerűbbek, sőt a külső és az egyes országokon belüli átalakulások miatt bonyolultabbá váltak. Jugoszlávia belső dezintegrációját nem sikerült a csoportosulás keretei között sem megakadályozni.

A Lengyelország belépésével létrejött „Hexagonale” azt jelentette, hogy a Balti-tengertől az Adriáig, egy hatalmas észak-dél tengelyen közös gondolkodás indult, mely sajátos módon új tartalommal tölthette volna meg a korszakban sokat emlegetett „köztes tér” szinte egészét. Ez nem sikerült, részben Jugoszlávia 1991. évi véres szétesése miatt (igaz, hogy 1992-ben Horvátország és Szlovénia önálló államként csatlakozott a kezdeményezéshez). Csehszlovákia 1993. I. 1-i bársonyos szétválása növelte a tagok számát, majd a kelet-európai rendszerváltó országok nagyobb része csatlakozott az egyre formálisabbá váló szervezethez. Az országok NATO és EU csatlakozási folyamatai révén a szervezet sokat veszített jelentőségéből. Megváltozott a funkcionális tartalma is a 18 országot (2. ábra) felölelő szervezetnek. (Az egyik korábbi mozgató Ausztria 2018 nyarán bejelentette kilépését, de még így is 17 résztvevő maradt.)

2. ábra

A Közép-európai Kezdeményezés tagállamai, 2018. I. 1.*Forrás: saját szerkesztés*

A KeK 17 tagja hatalmas területet ölel fel (<https://www.ceinet.org>), de a formális területi egység valójában hihetetlenül nagy belső tagoltságot „rejt el” mind politikai, társadalmi, mind pedig gazdasági tekintetben. A szervezet kulturális, információcsere és politikai fórum jellege nem vált érdektelenné, sőt a gyorsan változó európai feltételek között növekszik (<https://www.cei.int/presidency>).

3. A Balkán-félsziget biztonságpolitikai helyzetének feloldási kísérlete

Jugoszlávia véres szétesésének folyamatai 1991–1995 között (sőt bizonyos értelemben 1998-ig) játszódtak le, s mély nyomokat hagytak nemcsak a volt ország utódállamaiban, hanem az európai és a globális politikában is. Szlovénia kiválása viszonylag békésen, Horvátországé véresen, Bosznia és Hercegovina kilépése óriási véráldozatokkal járt, globális és európai beavatkozásokat indukált.

A balkáni véres folyamatok lezárásának időszakában, a boszniai békeszerződés kikényszerítése után amerikai kezdeményezésre jött létre 1996-ban a Délkelet-európai Együtműködési Kezdeményezés (SECI). Nem minden „felkért ország” csatlakozott örömmel a szerveződéshez, mert nem tekintették magukat „balkáni országnak”. (Magyarország számára dilemmát jelentett a részvétel.)

A szervezet a bonyolult térségen belüli folyamatok és feltételek ellenére alapvetően teljesítette funkcióját, betölti vállalását, ugyanakkor önmagában véve nem vált a „balkáni gordiuszi csomó” kibogozásának intézményévé. A térség szempontjából a véres folyamatok után már az is eredménynek számít, hogy tárgyalnak.

4. Gazdasági szerveződés (CEFTA)

A Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás funkcionális (megalakulásakor is átmenetinek tekintették az egyes országok, az EU-csatlakozáskor automatikusan megszűnik a tagság) szervezetként jött létre 1992 decemberében Krakkóban. Az alapító tagok (Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország) számára betöltötte a gazdasági, kereskedelmi együttműködés „tanuló szobájának” szerepét, majd a később csatlakozók (Szlovénia 1996, Románia 1997, Bulgária 1999, Horvátország) számára is „csak” az EU-tagságig tartott a tagság.

A későbbiekben Macedónia (2006), Bosznia és Hercegovina (2007), Moldova (2007), Szerbia (2007), Montenegró (2007), Albánia (2007), Koszovó (2007) szinte újraalapításra került. „Közép-Európa” sajátos tagi államcsoportot képez a továbbiakban.

5. Együtműködés történeti legitimációval – Visegrád (Kiscsoportos együttműködés változó szervezeti és térbeli keretek között)

A demokratikus választások hasonló politikai formációk létrejöttével jártak 1990-ben Csehszlovákiában, Lengyelországon és Magyarországon. 1991. február 15-én – magyar kezdeményezésre a történelmi helyszínen, Visegrádon formalizálódott az együttműködés. Az együttműködés koncepcióját Antall József magyar miniszterelnök vetette fel Közép-Európa ilyen keretű megfogalmazásával. A Visegrádi Hármak (majd „Négyek”) Lengyelország vezetésével képzelték el az új formáció megerősítését. (Területileg Szlovákia képezi az összekötő kapcsot, hiszen egyedül csak ez az ország határos közvetlenül a másik hárommal.)

A belpolitikai változások hatással voltak az együttműködés tartalmi alakulására. A közös EU-csatlakozás új helyzetet, részben mozgásteret teremtett. 2015-től kezdve az illegális európai migrációs folyamatok alakulása az EU-n belüli közös fellépés, közös politika kialakítása irányába tolta és mélyítette el az együttműködést. Sajátos módon leginkább Lengyelország és Magyarország között formálódott a leginkább a tér, érdekközösségen túl a „sorsközösség” felvállalása.

6. Új csoportosulási körök az Európai Unión belül

Az EU keretein belül többféle és nagyon eltérő jelentőségű területi csoportosulás formálódott: a leginkább egyértelmű a régi és új tagok csoportbontása, de a különböző EU-n belüli formalizált alrendszerek (euróövezet, schengeni övezet stb.) is csoportképzőként jelentek meg. Nem egyszerűen arról van szó, hogy hány sebességes, hány fokozatú az integráció fejlődése, hanem érdekek és tagállami megfontolások állnak minden csoportosulás mögött.

6.1 Egyéni és tagállamcsoport-érdek a kohéziós politika és finanszírozás fenntartása

A „Kohézió Barátai” csoportosulás azért érdemel kiemelést, mert a kohéziós politika, illetve a kohéziós pénzek „megvédésének igénye” vált országcsoport-képzővé már 2012-ben. Az új pénzügyi időszakra készülve a kedvezményezett országok tudatos érdekérvényesítésre szerveződtek. 2018-ban 16 tagállam ismét kinyilvánította azt az akaratát, hogy fenn kell tartani a kohéziós politikát és annak finanszírozását a következő pénzügyi időszakra is.

6.2 Egy új magyar kezdeményezés

Orbán Viktor magyar kormányfő 2019 decemberében Temesváron a romániai forradalom 30. évfordulóján felvetette az „Új Közép-Európa” koncepciót (Visegrádiak és Magyarország szomszédjai). A magyar kormányfő úgy vélte, hogy az „Új Közép-Európa” az EU új növekedési zónájává válhat.

Az elképzelés Románia részéről azonnal elutasításra került. A román köztársasági elnök nyilatkozatban fogalmazta meg, hogy Románia nem csatlakozik semmilyen új, EU-n belüli csoportosuláshoz, mert Romániának nem érdeke a törésvonalak szaporítása.

A kezdeményezés fogadtatásának alakulása feltehetően más szomszédos országok részéről is saját helyzetmegítélésük, érdektörekvéseinek bázisán kerülnek majd megítélésre. A „Visegrádiak” számára feltehetően elfogadottá válik.

7. A nagy kínai kihívás és lehetőség?

A globalizált világ (világgazdaság, világkereskedelem) a 2000-es évek elejének válsága időszakában és a kibontakozás éveiben sok szereplő szempontjából újraértékelődött (különösen az USA viszonya változott meg a globalizációval kapcsolatban). Sajátos módon Kína vált a globális gazdaság és kereskedelem egyik fontos támogatójává.

Kína a „Kína központú világ” újrafogalmazása mentén előre haladt a globális gazdasági, pénzügyi hatalommá válás útján, s „elérte” az Európai Unió keleti határterületeit is. Az „Új Selyemút” koncepció megvalósulása 2012-től egyre tudatosabban érinti az EU keleti tagállamait is. Közép- és Kelet-Európa 16 országának (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Csehország, Észak-Macedónia, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Montenegró, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Szerbia) és Kínának az együttműködése (16+1 formáció) alapvetően gazdasági, pénzügyi, kereskedelmi jellegű. Az egyes részt vevő országok földrajzi pozíciója és gazdasági potenciálja eltérő lehetőségeket kínál Kína számára. Ennek ellenére az ország óriási gazdasági és pénzügyi kapcsolatépítése egyre sajátosabb véleményeket generál az EU tagállamain belül.

A 16 ország természetesen nem kerül kínai hatalmi befolyás alá, de a gazdasági, pénzügyi, kereskedelmi kapcsolatok nagyságrendjének épülése és mélyülése hatással van és lesz Kína megítélésére. Az érintett országok egyszerre látják és élik meg a kapcsolatfejlesztési lehetőségeit, valamint látják kockázatait.

Összegzés

A nagyon rövid „panoráma-bemutató” nem hordozhat mély elemzést, így természetesen nem tarthat igényt az EU keleti térségében lejátszódó, de a belső keleti területeit is érintő területi csoportosulások mindenre kiterjedő bemutatására. Egy dolog viszont nyilvánvalóvá vált, nevezetesen, hogy az „EU belépési mámorok” elmúltak, az országok, illetve országcsoportok saját érdekeik fokozott érvényesítésére törekednek. Ezzel párhuzamosan a konfliktusok lehetősége fokozatosan nő.

A „Visegrádiak” esetében megjelenő, részben közös értékválasztásokon nyugvó politikák és érdekérvényesítési törekvések hatással vannak az EU belső folyamatainak jelentős részére, ugyanakkor nem minden tekintetben azonos a keleti szomszédságról való felfogásuk. Oroszországgal,

Ukrajnával kapcsolatban szinte négyféle viszonyulás jelenik meg, a legnagyobb különbségek e tekintetben a magyar és a lengyel álláspontok és gyakorlat között figyelhető meg.

Irodalom

- Hajdú Z. 2013: Az európai soknemzetiségű szocialista föderációk összeomlása és politikai földrajzi következményei, 1991–1995 – Történeti Földrajzi Közlemények, 1. 1–2 pp. 146–160.
- Hajdú Z. 2018: The rebirth of the concept of the Carpathian Basin in Hungarian political language after 1988. In: Laine, J. – Liikanen, I. – Scott, J. (szerk.) Post-Cold war borders: Reframing Political Space in Eastern Europe. Abingdon, Routledge Taylor and Francis pp. 207–227.
- Hajdú Z. – Illés I. – Raffay Z. (szerk.) 2007: Southeast-Europe: State borders, Cross-Border Relations, Spatial Structures. Pécs, RKK.
- Hanák P. 1990: Reálpolitika és utópia Közép-Európában. – Európai Utas, I. pp. 19–23.
- Hardi T. 2015: Változó Közép-Európa kép a 21. században. In: Karlovitz J. T. (szerk.): Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban. Komárno, International Research Institute, pp. 71–78.
- Probáld F. – Szabó P. 2005: Európa térszerkezetének modelljei. In: Dövényi Z. – Schweitzer F. (szerk.) A földrajz dimenziói. Budapest, MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, pp. 159–170.
- Sáringer J. 2015: Antall József külpolitikai gondolkodásának genezise és főbb jellemzői. Budapest, Veritas évkönyvek 1. sz. pp. 317–338.

Т– 32 Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями. Збірник наукових робіт Міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», Берегове, 26–27 березня 2020 року. Том 1 / Редакційна колегія: Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. – 384 с. (угорською, українською та англійською мовою)

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-13-1 (Т. 1)

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 1

2020 р.

Редакційна колегія:

*Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський,
Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца,
Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп,
Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування:

Олександр Добош

Верстка:

Вікторія Товтін, Мелінда Орбан, Олександр Добош

Коректура:

Беатрікс Пустой-Тарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врabelь

Обкладинка:

Стефан Молнар Д.

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 28.07.2020. Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 31,0. Формат 70x100/16.
Замовл. №1861/1. Тираж 300.